

Стефан Каргановић [\[1\]](#)

Постоје најмање три важна разлога зашто Сребреницу треба подвргнути беспоштедној критичкој деконструкцији [\[2\]](#) све док не дођемо до потпуне истине.

Правни. Интегритет међународног правног система ће бити озбиљно компромитован уколико остану неоспорени резултати рада једног политичког инструмента какав је Међународни кривични суд за бившу Југославију. Прећутно прихватање његове непрофесионалне праксе доведиће до општег снижавања правних критерија, поставиће низ опасних преседана и послаће поруку да су међународне правне институције фарса и да их некажњено може инструментализовати онај ко је у даном моменту носилац хегемонистичког утицаја у свету. Ако установи коју је бивши председник Милошевић, који је на свом живописном, али у овом случају ненамерно савршеном, енглеском назвао „лажним трибуналом“ (false tribunal), буде допуштено да се кити незаслуженим престижом, онда неће бити сјајна будућност међународне правне науке. Правилно конституисани међународни правни органи, који раде у потпуности према успостављеним принципима међународне правне науке, биће компромитовани сваком везом са МКТБЈ.

Историјски. Када корумпирани политика и новинарство делују руку под руку са корумпираним судством, резултат је, бар на неко време, лажна слика историјских збивања. Тај лажни историјски запис онда служи као позадина за лажне анализе и за досадно моралисање о политичким грешкама које су наводно омогућиле да се деси један такав ужас као што је Сребреница. [\[3\]](#) Наравно, не постоји ни трун искренности нити истинске самокритичности у тим театралним бесмислицама.

[\[4\]](#)

Стварна сврха хипокритичког самокажњавања јесте да се створи квази моралистичко образложење за бахату агресију и проактивне нападе било где на Земљиној кугли. Ово лажно образложење дозвољава агресорима да тврде да су њихови поступци, који потпуно газе норме међународног права, у ствари оправдане мере будући да су предузете из разлога дубоке привржености хуманитарном императиву да се више не сме

догодити да се понови „Сребреница“. Практичан резултат ове лажне хуманитарне бриге, у чијој се позадини налазе лажи о „лекцијама из Сребренице“, да поменемо само неке примере, јесу убијања у Фалуџи, мучионице у Гвантанаму, окупација и уништавање Ирака и убиство око милион његових становника, те мучеништво људи у Авганистану.

[5]

Ово су само неке од употреба Сребренице (како би то рекла Дајана Џонстон) на геополитичком плану. Локално гледано, она има и другу употребу, као инструмент политичке уцене и моралног притиска на један мали и храбри народ чије одбијање да сарађује ремети планове садашњих хегемона, као што се тврдоглаво противљење њихових родитеља пре 70 година озбиљно косило са плановима оних који су играли улогу хегемона те епохе. „Сребреница“ је главни политички и морални инструмент који се сада користи за контролisanje српске политичке елите и за систематско покораванje српског народа. Стварање и наметање лажног историјског записа релевантних догађаја неопходно је за успех тог пројекта.

Зато првосвештеници лажног сребреничког култа будно мотре на најмањи наговештај критичког размишљања, било где, о њиховој лажној конструкцији. Они одмах затим претећи реагују да је сваки „покушај ревизије историјских чињеница“ у вези са Сребреницом – строго забрањен! [6] Један од механизма, како они по мери својих пропагандних потреба те „чињенице“ фабрикују, биће илустрован у продужетку.

Морални. Од свих циничних злоупотреба Сребренице, далеко најокрутнија је морална. Искориштена је да окаља целу једну нацију најсуровијим злочином који се може починити. Моћна машинерија пропаганде, политике и судства активирана је искључиво у сврху стварања једне срамне обмане која се онда потврђује као „истина“ у интеракцији политичких и квазилегалних установа суровог и пљачкашког светског поретка. Они који је требало да имају користи од ове шараде, босански муслимани, нису је уопште имали. Баш као и када је руководство у Сарајеву 1995. године безосећајно издало и напустило становништво сребреничке енклаве у склопу неке политичке комбинације за окончање рата, босанске муслимане су као групу изманипулисали на глобалном нивоу њихови брижни западни „заштитници“, а да већина њих тога није ни свесна. [7] Резултат је имплицитно реваншистичко подстицање на узајамни покољ у целој Босни, са посебном суровошћу у подручју Сребренице, што је затровало односе међу комшијама и поставило темеље дугорочној нестабилности региона, којим се, услед свега тога, од сада једино може управљати интервенцијом страних арбитра. „Сребреница“ је творевина која има вишестуку сврху.

Да резимирамо, опаки мит који су креатори „Сребренице“ створили генерисао је опасне преседане: лажну судску праксу, лажну историју и лажни међународни „морал.“

Фабриковање «чињеница». Правницима је познато да је у предмету који један суд разматра основни задатак тог суда да утврди чињенице. Поуздано утврђене чињенице полазна су тачка за сваку даљу озбиљну правну анализу. Без поуздане чињеничне подлоге, сви даљи закључци суда проблематични су и спорни. Утврђивање чињеница делимично регулишу процесна правила која се на то односе, а делимично обичајне норме судске праксе. Када при разматрању чињеница преовлађују правилник доказног поступка и обичајне норме судске праксе, тада су шансе знатне да ће констатоване чињенице бити поуздане и да ће закључак суда који се на њих ослања моћи да издржи критику. У противном, не.

За разлику од нормалних и неполитичких судова у националним јурисдикцијама, Хашки трибунал се не ограничава на пуко утврђивање чињеница, изведено на прописан и опште прихваћен начин. Када се имају у виду специфичне потребе и задаци Трибунала, то је разумљиво. Када би се Трибунал ограничавао на норме професионалне праксе, постоји стварна опасност да он не би имао довољно материјала да гради своје унапред зацртане закључке, и да их затим претаче у своје «пресуде». Зато Хашки трибунал прибегава једном крајње нерегуларном поступку: чињенице које су му неопходне он производи и проглашава по потреби. На тај начин он «запушава рупе» (а оне су често многобројне и зјапеће) у оптужницама и у диспозитиву својих пресуда и он фабрикује привидну основу за унапред донете закључке.

У овом огледу приказаћемо како тај противправни систем у Хагу обавља свој посао тако што ћемо усредсредити пажњу на један врло значајан пример. Заглушујућа пропаганда у вези са «8.000 стрељаних бошњачких заробљеника» (касније преправљено у емотивну фразу: 8.000 мушкараца и дечака) не допушта могућност да се нека елементарна питања поставе и разборито претресу. Једно од најважнијих међу њима гласи: када су, где, и како, српске снаге заробиле тако велики број људи да би их затим могле стрељати? Без претходног масовног заробљавања, нема ни накнадног масовног стрељања. Да би могли да стрељате 8.000 људи, ви морате прво да их заробите.

Како Хашки трибунал решава питање заробљеника а то значи, пре свега, њиховог стварног броја? У пресуди генералу Крстићу, која је неколико стотина страница дуга, то централно питање третира се врло лаконски, *en passant*, као да се ради о некој споредној ствари, у свега једном параграфу – 83. Ако идемо трагом фуснота у тој пресуди, видећемо да се веће за закључак о постојању 6.000 заробљеника ослања на свега четири извора:

Како Хашки трибунал производи доказе?

Пише: Стефан Каргановић
понедељак, 13 септембар 2010 16:57

Прво, доказни предмет 523.27, што би требало да буде пресретнути разговор на основу којег произилази да су српске снаге већ 13 јула имале под својом контролом око 6.000 заробљеника.

Међутим, проблем са доказним предметом Р 523 (.27 односи се на редни број разговора о којем се ради) јесте да се он помиње само у првостепеној пресуди, али нигде у транскрипту суђења, нити доказни предмет Р 523 постоји у бази података коју Трибунал води за Крстићев предмет. На списку пресретнутих разговора за 13 јули такође нема помена од овог документа.

То оставља као могућност да је тај доказни предмет био уведен на затвореној седници или под печатом. Да је био уведен на отвореном заседању, секретар суда би гласно навео његов број, па би у транскрипту ипак остао неки траг. У сваком случају, а то је једино битно, овај докуменат где се наводно помиње критична цифра од 6.000 заробљеника недоступан је и непроверљив. То је исто као и да не постоји.

Други ослонац за закључак већа у предмету Крстић везано за број заробљеника пре него што су почела погубљења је сведочење пуковника Франкена, заменика команданта холандског батаљона у сребреничкој енклави у периоду њеног заузимања јула 1995. године.

Када је сведочио 4 априла, 2000. године [\[8\]](#), Франкен је изјавио да му је цифру од 6.000 заробљених Муслимана саопштио извесни српски мајор Јанковић у разговору који су водили 14 јула. Мало раније, за тог истог официра Франкен каже да му се «чинио да је он био централна личност на српској страни.»

[\[9\]](#)

Ако је мајор Јанковић заиста био тако «централна личност» као што Франкен мисли, њему је пошло за руком да до сада остане потпуно незапажен у сребреничкој причи.

Сада се постављају важна питања: ко је заправо био тај српски официр Јанковић и на основу чега је он на Франкена оставио утисак да је «централна личност»? На каквом је он положају могао бити да би располагао податком овакве врсте? А и да јесте био на таквом положају, као професионалац зар би он био толико брбљив да тако деликатне информације, док је операција још била у току, открива неком страном официру? Најзад, питање које је најважније: зашто би се Трибунал задовољио нечијим исказом из друге руке о томе шта је неко рекао, и то у вези са информацијом која је од прворазредног

Како Хашки трибунал производи доказе?

Пише: Стефан Каргановић
понедељак, 13 септембар 2010 16:57

значаја за чињеничну основу на којој цео предмет почива? Зашто Трибунал није наредио Јанковићу да дође да сведочи да би веће његов исказ могло да чује и оцени из прве руке? Трибунал је имао све потребне ингеренције (и у разним другим приликама он их је без оклевања користио) да Јанковићу изда наређење, под претњом казне за непоштовање суда, да дође у Хаг и да лично посведочи на околности које су му наводно биле познате у вези са бројем муслиманских заробљеника.

Уместо тога, по једном кључном питању веће је пуну веру поклонило рекла-казала исказу и такав исказ је уградило у своју пресуду као да је то проверена и веродостојна чињеница.

Треће, сведочење војног вештака Тужилаштва, Вилијама Батлера, преко кога је уведен наводни пресретнути разговор од 18 јула [\[10\]](#) где српски саговорници помињу да је „4.000 до 5.000 заробљеника“ завршило са смртним исходом. Сврха тог навода је да појача утисак да је ВРС морала имати велики број заробљеника ако је успела да до 18. јула тако велики број побије.

Важно је напоменути да Батлер у својој експертизи користи енглески превод пресретнутог разговора, где се за смртни исход користи фраза “kicked the bucket.” Мало даље, Батлер признаје да не говори српски (односно БХС, званични комбиновани језик Трибунала) и да само «предпоставља» да kicked the bucket значи исто што и «убијени,» јер на основу његовог војног искуства «немогуће је да је ни приближно 4.000 или 5.000 могло настрадати у колони између 14. и 17. или 18. јула. Ја само могу да предпоставим,» наставља Батлер, «да се то односи на мушкарце Муслимане који су били пребачени у зону Зворничке бригаде, где су били стрељани.» [\[11\]](#)

Интересантно је да је неколико година касније, под унакрсним испитивањем у предмету Поповић, Батлер ипак био принуђен да модификује свој став. [\[12\]](#) Он је тада признао да би било разборито претпоставити да је „...између 1000 и 2000 Бошњака могло страдати у борбеним дејствима“ која је водила колона, што је ипак ближе претходно «немогућим» цифрама. Затим, имамо извештаје посматрача УН и других тела, који су били сачињени практично истовремено са догађајима на које се односе, где се по разним изворима број настрадалих у борбеним дејствима процењује на око 3.000.

[\[13\]](#)

То је још ближе оној цифри настрадалих у легитимним борбеним дејствима за коју је у предмету Крстић Батлер тврдио да је «немогућа».

Према томе, ипак се чини да губици колоне нису били тако безначајни као што се веће у предмету Крстић трудило да их прикаже, како би умањивањем броја погинулих могло да увећа број наводно стрељаних, а да укупна цифра настрадалих не испадне баш потпуно нереална и апсурдна. Али да се вратимо сада на енглеску фразу *to kick the bucket*, коју, мада признаје да не говори језик на коме је био вођен разговор који анализира, Батлер тумачи у једном врло одређеном смислу. Наиме, он у свом тумачењу децидно тврди да су саговорници у пресретнутом разговору могли имати на уму само једну ствар, а то су стрељани заробљеници, никако настрадали у борбама. Међутим, ту настају два проблема.

Као прво, у бази докумената Хашког трибунала нигде нема српског записа тог пресретнутог разговора. Услед тога, особе које владају изворним језиком не могу да провере његову садржину и да – за разлику од језично хендикепираног „вештака“ Батлера – компетентно оцене његово право значење. У вези питања које је кључно, једини текст разговора који се користи као доказ постоји само у преводу на енглески, а то је језик којим се учесници у том наводном разговору сигурно нису служили.

Друго, да је „вештак“ Батлер – који не говори језик подручја и догађаја које вештачи – имао мало истанчанији осећај за сопствени језик, њему би одмах пало у очи да је тумачење које суду нуди са становишта енглеског језика натегнуто и готово немогуће. На енглеском, *“to kick the bucket”* значи умрети, са јаком сугестијом да је то било од болести, старости или неког другог природног узрока. У сваком случају, свако ко влада идиоматичним енглеским зна да та фраза не може да се односи на насилну смрт, што значи ни на погибију током борбених дејстава, ни на стрељање.

Зато је битно да неко ко говори српски, или БХС, како год хоћете, прочита изворни текст овог разговора и да га већу и широј јавности правилно протумачи. Али, као што смо истакли, у «транспарентном» правном амбијенту Хашког трибунала, то је немогуће зато што у бази података Трибунала изворног текста овог разговора једноставно – нема.

Најзад, четврти доказ за цифру од 6.000 заробљених јесте наводни пресретнути разговор од 13 јула, 1995. [\[14\]](#) Овај «доказ» је интересантан зато што отворено указује на тенденциозност суда који се не либи да искористи било шта, без обзира колико танко то било, ако би се само могло употребити као привидна подршка за унапред донете закључке.

Како Хашки трибунал производи доказе?

Пише: Стефан Каргановић
понедељак, 13 септембар 2010 16:57

У овом наводном разговору саговорници су означени као Х и Y. Дакле, за разлику од мистериозног мајора Јанковића, њима се чак ни имена не знају. Зато, нити је могуће позвати их да потврде или одбаце разговор који им се приписује, нити је могуће проценити да ли су они заиста били у позицији да располажу подацима којима баратају. (Ово последње је питање од прворазредног значаја које би одмах поставио сваки озбиљан суд.) Ми чак не знамо ни да ли су стварно постојали. Дакле, по Тужилаштву, а веће то прихвата, анонимуси Х и Y воде разговор у 17 30 часова 13 јула и Y каже Х-у да се на три различите тачке налази „од прилике по 1.500 до 2.000“ заробљеника, или „око 6.000“ укупно. ([Прилог 1](#))

Једна мала дигресија помоћиће да би се разумела игра Трибунала. Зашто им је потребно да покажу да су српске снаге држале „око 6.000“ заробљеника баш у 17 30 часова 13 јула? Зато што је то практично последњи тренутак када је масовно заробљавање Муслимана из колоне још увек било могуће. Колона је, да се потсетимо, пошла из села Шушњара у јачини од 12.000 до 15.000 делимично наоружаних мушкараца у ноћи 11 на 12 јули, 1995. Предвече 13 јула колона је већ прешла цесту Братунац – Коњевић Поље и кретала се планинским пределима према Тузли. Од те тачке па надаље одвијала су се борбена дејства на заседама које је постављала ВРС, али осим заробљавања појединаца и мањих групица на основу исказа преживелих припадника колоне нема доказа да је било масовних предаја српским снагама. Ако је већих заробљавања било, с обзиром на околности и конфигурацију терена она су се могла догодити само између Шушњара и Коњевић Поља, дакле до поподнева 13 јула, па Трибунал сходно томе и конструише свој „доказни“ материјал.

Али чак и тако, понуђени разговор два анонимуса не подржава у потпуности идеално тумачење које одговара Трибуналу. За сваку од три тачке где су се наводно налазили заробљеници помиње се процена у распону од по 1.500 до 2.000 људи. Ако је суд из неког разлога и био склон да уважи податке безимених саговорника, он је ипак имао избор да се определи за ниже цифре, које укупно дају не шест него око 4.500 заробљених. На тај начин минимизирала би се могућност погрешке, или бар грешило би се на страни обазривости. Међутим, суд по сваку цену мора да испуни норму и да прикаже што већи број заробљених да би произвољна цифра побијених изгледала веродостојније. Четири и по хиљаде је тек мало изнад половине и зато то не делује довољно упечатљиво. Сходно томе, суд бира и сабира оне бројеве који његовој замисли највише одговарају.

Међутим, та замисао је неодржива не само зато што се темељи на доказима који су исувише неозбиљни и танки, већ и зато што је целокупна конструкција догађаја у суштини нелогична. Пре свега, мало је вероватно да би око 1.500 српских војника, колико је учествовало у нападу на Сребреницу, успело да у добрим делом наоружаној колони од

Како Хашки трибунал производи доказе?

Пише: Стефан Каргановић
понедељак, 13 септембар 2010 16:57

12.000 до 15.000 зароби 6.000 Муслимана. [15] Затим, ако су Муслимани – по званичној причи – одлучили да крену у пробој према Тузли из оправданог страха да ће их Срби на лицу места све побити, зашто би се они својим џелатима масовно предавали, и то на само неколико километара од полазне тачке? Ако су били спремни да се предају, зашто нису остали и то учинили у Сребреници 11. јула, уместо да се без потребе окупљају у Шушњарима и крећу у пробој?

У предмету Крстић, који је у вези са Сребреницом опште прихваћен као камен-темељац јуриспруденције Трибунала, и где се по први пут појављује правна квалификација геноцида, претресно веће у пресуди тврди да је на основу разматрања неколико извора склопило слику према којој стоји да су већ 13 јула српске снаге имале око 6.000 заробљених Муслимана у својим рукама. Ако је то заиста тачно, то би створило неопходне услове за злочин који се српској страни приписује. Из тога се може проценити значај ове цифре. Шест хиљада заробљеника су људска резерва одакле жртве стрељања највећим делом треба да потичу.

Анализа овог сегмента првостепене пресуде у предмету Крстић не сугерише да српске снаге нису имале заробљенике. Али кључно питање гласи: колико их је било? Од барем приближног – али ипак поузданог – одговора на то питање зависи да ли је стрељање 8.000 заробљеника било изводљиво. [16] На онима који тврде да то јесте било изводљиво лежи терет доказивања, *onus probandi*, да је било бар приближно онолико заробљеника колико наводно стрељаних. Управо смо видели са каквим степеном професионалности Хашки трибунал то питање третира у предмету чији крунски закључак гласи да се у Сребреници догодио – геноцид.

Пример фабрикације доказа који смо анализирали у овом критичком осврту парадигматичан је за ширу праксу Хашког трибунала. Али ако желимо да се фокусирамо само на предмет Крстић, одакле је овај пример узет, и то је довољно. Приказали смо не само механизам, како Трибунал попуњава рупе у свом доказном материјалу, већ и његов модус операнди, који се битно разликује од начина како резонује и поступа један легитиман суд.

[1] Председник холандске невладине организације Srebrenica Historical Project, интернет презентација: www.srebrenica-project.com

[2] За опсежнију расправу на ову тему, читаоцима препоручујемо монографију «Сребреница: деконструкција једног виртуелног геноцида,» од аутора Стефана Каргановића и Љубише Симића, Београд 2010.

[3] Види *Newsday*, “Ратни злочини у САД”, 12. март 2006: “Прошле године је на 10. годишњицу масакра, британски секретар иностраних послова, Џек Строу, признао неуспех и извинио се. „Јер је срамота међународне заједнице да се ово зло десило пред нашим носом а да нисмо довољно урадили“, рекао је. „Изражавам огорчено жаљење и искрено ми је жао због свега.“ Строу се покајао за своје неделовање у Сребреници 1995. године, а четири године касније постао је један од најагресивнијих заговарача НАТО-ове бесправне агресије против Савезне Републике Југославије.

[4] Покајнички „државници“ и јавне личности које гледамо у овим срцепарајућим сценама моралног позоришта представљају, наравно, земље које су у скоријој историји биле огдоворне за уништавање племена, народа и цивилизација у мери која превазилази чак и најпретеранији људски данак у Сребреници.

[5] Илегална тромесечна кампања бомбардовања Савезне Републике Југославије, 1999. године, под циничним изговором да она има за циљ спречавање предстојећег геноцида косовских Албанаца, још један је пример злочиначког понашања који је однео много живота и узроковао велика разарања и који се такође може директно везати са „сребреничким образложењем.“

[6] Чим је Влада Републике Српске у априлу 2010. године започела интензивно истраживање праве судбине „несталих“ из Сребренице, чији се неразјашњен статус прећутно користи да би се број стрељаних увећао и приближио магичној цифри од 8.000, Високи представник у БиХ, Валентин Инцко, реаговао је са оштрим саопштењем да се неће толерисати „одвратни покушај оспоравања чињенице да се у Сребреници догодио геноцид намерним кривотворењем историјских и правних чињеница“. (Видети: <http://www.balkaninsight.com/en/main/news/27480/>) Овде је важно истаћи да је Инцко реаговао пре него што су органи РС донели било какав закључак, на саму могућност да би се истраживањем могло доћи до резултата који нису у складу са освештаним „чињеницама“ званичне приче. Када је у питању Сребреница, принципи научне методе и слободе критичког испитивања не важе; на снази је милитантни догматизам из најтамнијих периода Средњег века.

[7] Чињеница да их је у рат повео њихов вођа, Алија Изетбеговић, обећавајући им да ће изаћи као доминантан чиниоц у независној Босни и Херцеговини, а на крају су ипак морали да се помире са нешто мање од четвртине територије, и то чак у нефункционалној заједници са Хрватима, говори довољно о томе како су прошли у конфликту. И ако они имају имало осећаја за муслиманску солидарност, требало би да буду повређени јасним узрочно-последичним односом између лажног сценарија „геноцида“ у Сребреници и веома стварног убијања стотина хиљада муслимана у другим земљама што би било врло тешко извести без хуманитарног изговора за интервенцију, чему је наводна „лекција из Сребренице“ знатно допринела.

[8] Транскрипт, с. 2050.

[9] Транскрипт, с. 2032.

[10] Транскрипт, с. 5205.

[11] Исто.

[12] Поповић *etal*, Транскрипт, 23. јануар 2008, с. 20251, редови 6-8.

[13] Види, United Nations, Sector NE Tuzla, Civil Affairs, 17 јули, 1995, с. 2, EDS архивска ознака Хашког трибунала, R0433426; докуменат Хашког трибунала број R003-8723; докуменат Хашког трибунала број R043-3424

[14] EDS архивска ознака Хашког трибунала број 01043225.

[15] Заменик команданта холандског батаљона, мајор Франкен, пороцењује да је око 50% припадника колоне „вероватно било наоружано.“ Тужилаштво против Крстића, Транскрипт, с. 2029.

Како Хашки трибунал производи доказе?

Пише: Стефан Каргановић
понедељак, 13 септембар 2010 16:57

[\[16\]](#) Разлика од око 2.000 између наводне цифре заробљених и званичне цифре стрељаних не треба да збуњује. Тужилаштво тврди да су се поред организованих стрељања догађала и такозвана „опортунистичка убиства“, која би могла покрити ту разлику.